

Per Gunnar Edebalk, *Gustav Möller: En legendarisk socialpolitiker* (Lund: Arkiv förlag 2021). 149 s.

Gustav Möller (1884–1970) var en av 1900-talets viktigaste svenska politiker: medlem av Socialdemokraternas partistyrelse 1916 till 1956, riksdagsledamot 1918–1954, socialminister 1924–1926 och, med ett par kortare uppehåll, 1932 till 1951. Åtminstone sedan 1980-talet har det rasat en historiografisk debatt om hur inflytelserik Möller var för den svenska välfärdsstatens utformning, i konkurrens inte minst med Alva och Gunnar Myrdal. Ändå, konstaterar den lundsiske socialhögskoleprofessorn Per Gunnar Edebalk, så finns det ingen heltäckande biografi över Möller och hans politik, utan bara en dubbelbiografi som fokuserar på relationen mellan Möller och hans hustru Else Kleen. Edebalks förhoppning, säger han i sitt förord, är att ”boken kan bli ett avstamp till fördjupade studier av honom och hans politik”.

Edebalk är en rutinerad forskare i ämnet: bland referenserna i den nya boken finns verk av egen hand tillbaka till 1975, inklusive texter med Möllers namn i från 1999, 2011 och 2019. Den nya boken är också en sammanställning av gamla texter, blandat med nyskrivet material. Edebalks intresse är Möller som politiker: Möllers uppväxt och person avstökas på en och en halv sida i inledningen, varefter resterande kapitel skildrar Möllers politiska gärning i kronologisk ordning, från partiprogrammet 1920 och några riksdagsmotioner 1923 till efterkrigstidens reformer och den då åldrade Möllers utgång ur regeringen 1951 och ur riksdagen 1954. De sista kapitlen handlar om skillnaden mellan Möller och hans efterföljare Gunnar Strängs socialpolitik, den pensionerade Möllers roll i ATP-omröstningen, och till sist två mer utvärderande kapitel om landets utveckling ”från Fattighus-Sverige till Social-Sverige” (som Möller själv en gång formulerade det i en pamflett).

Edebalks bok bygger på stor kunskap och förtrogenhet med ämnet, men den är märkligt livlöst skriven. Det är kanske orättvist, men oundvikligt, att jämföra med Anders Isakssons klassiska biografi över Per Albin där Per Albin framträdde i helfigur, med goda och dåliga sidor, och rötterna till hans politiska uppfattningar och agerande klarlades i vad han upplevt, vad han läst, vilka han argumenterat med, och hur han såg på samhället. I kontrast till den rundmålningen är perspektivet i Edebalks Möllerbok synnerligen snävt, inte bara på Möller som politiker (vi får i princip inte veta någonting om Möllers person), utan med en (implicit) mycket snäv definition av vad politik är och vad en politiker gör. Vi får inga debatter från partikongresser, inga möten med partikamrater, i princip inga citat från tal eller pamfletter, utan åtminstone två tredjedelar av boken ägnas åt ett kronologiskt redovisande av Möllers aktivitet i riksdag och regering. Vad för sociala och politiska rörelser som fanns utanför riksdagen och som kan ha påverkat vad riksdags-

männen såg som önskvärt och vad de såg som möjligt, får vi inte veta. Långt fram i boken sägs att Möller var mycket populär bland "vanligt folk" (s. 134), men om denna grupp, och deras relation till Möller, har vi egentligen inte fått veta något i den löpande framställningen.

Ett exempel på hur Edebalks resonemang kan se ut kommer från hans diskussion om den nya bostadspolitiken på 1930-talet. Edebalk skriver: "Förutsättningar för denna nya uppfattning om statens ansvar för bostadsförsörjningen var jordbrukskris och arbetslöshetskris i förening med en stor uppmärksamhet på landsbygdens bostadselände." (s. 52) Konstruktionen är passiv, och fri från aktörer och agens – kriserna verkar av sig själva (men varför ledde då inte jordbrukskrisen på 1880-talet till en ny bostadspolitik för landsbygden?) och plötsligt förekommer "en stor uppmärksamhet på landsbygdens bostadselände". Vilka det är som drivit fram denna uppmärksamhet (Lubbe Nordströms *Lortsverige*?) diskuteras inte, och därmed försvinner också möjligheterna till en diskussion om varför den politiska förändringen skedde just nu, 1933. Var det intellektuella som drev på? Organiserade intressen? Byråkrater?

Också till synes deskriptiva, men de facto normativa begrepp som "realistisk" och "modern" får göra en del av förklarandet i resonemangen om politisk förändring. Så sägs till exempel att: "Genom uppgörelsen med Bondeförbundet stärktes regeringsmakten och en mer realistisk socialpolitisk offensiv blev möjlig." (s. 40) Eller Gunnar Strängs svar på Möller i debatten om läkemedelsförsäkringar i sjukförsäkringar 1954, som enligt Edebalk "visar tydligt på skillnaden mellan Möllers grundtrygghetsmodell och den modernare synen inom sjukförsäkringen" (s. 103). Eftersom djupare resonemang om drivkrafterna bakom politisk förändring saknas, liksom diskussion av idéutveckling och politik utanför Helgeandsholmen, så blir redogörelsen för reformer alltför ofta att en politik ersattes av en annan som var mer "realistisk" eller mer "modern".

Gustav Möller var en av 1900-talets stora svenska politiker och förtjänar en biografi i helfigur, som tar in på allvar Möller som person, de idéer som han och hans politiska medarbetare och motståndare utgick ifrån och arbetade med, och svensk politik bredare sett under perioden. Edebalks bok är något annat, mycket snävare: i princip en redovisning för reformarbete, i bemärkelsen propositioner och motioner, från 1920-talet till 1950-talet. Den är användbar som en redogörelse för Möllers aktivitet som politiker, men är inte den stora biografi som Möller förtjänar – kanske kan den istället, som Edebalk hoppas, bli ett avstamp för en fördjupande studie.